

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री डम्बरबहादुर शाही
फैसला

मुद्दा नं.०७०-CR-०२५५

मुद्दा: कीर्ते।

जिल्ला पर्सा, गा.वि.स.वैरिया बिर्ता वडा नं.१ बस्ने बच्चा साह सोनारको नाती
रामप्रेम साह सोनारको छोरा सियालाल साह सोनार.....१
ऐ.ऐ.बस्ने रामप्रेम साह सोनार.....१

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

जिल्ला पर्सा गा.वि.स.वैरिया बिर्ता वडा नं. २ बस्ने बाबु लाल राउतको श्रीमती
राजेश्वरी देवी अहिरिन.....१

प्रत्यर्थी
वादी

शुरु तहमा फैसला गर्ने:

न्यायाधीश:- मा.न्या.श्री कृष्णकमल अधिकारी

अदालत:- पर्सा जिल्ला अदालत, विरगंज

फैसला मिति:- २०६६।१०।२१

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने:

न्यायाधीशहरु:- मा.न्या.श्री जगदीश शर्मा पौडेल

मा.न्या.श्री सत्यमोहन जोशी थारु

अदालत:- पुनरावेदन अदालत, हेटौँडा

फैसला मिति:- २०६८।०९।११

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१)(क)(ख) बमोजिम मुद्दा दोहोर्न्याउने निवेदन
परी निस्सा प्रदान भै पुनरावेदन सरह दायर भई पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं
ठहर यस प्रकार छ:-

तथ्य खण्ड

१. प्रतिवादीहरुले मेरो नाउँमा दर्ता रहेको जिल्ला पर्सा, बैरिया बिर्ता गा.बि.स.वडा नं.१ को कि.नं.१०३० को १-६-२^१/_२ जग्गा मध्ये उत्तर तर्फबाट ०-१०-० जग्गाको कीर्ते तवरबाट हालैको बकस पत्रको लिखत तैयार गरी मिति २०६२।६।१४ मा र.नं. ९७८/ख बाट रजिष्ट्रेशन पास गरी उक्त जग्गाको कित्ता काट भई कि.नं.१०३२ को ०-१०-० जग्गा प्रतिवादी मध्येको सियालाल साह सोनार र रामप्रेम साह सोनारको नाउँमा संयुक्त दर्ता भएको रहेछ। कि नं.१०३३ को ज.वि.०-१६-२^१/_२ जग्गा मेरो नाउँमा बाँकी रहेको रहेछ। पुनः दिने ऐ. ऐ. र लिने ऐ. ऐ. भै सो कि. नं. १०३३ को ज. वि. ०-१६-२^१/_२ मध्ये उत्तर तर्फबाट ज.वि.०-३-२^१/_२ जग्गा हालैको बकस पत्रको लिखत तयार गरी मिति २०६२।१२।२१ मा र नं.३५६१/ख बाट रजिष्ट्रेशन पास गरी उक्त जग्गाको कित्ता काट भई कि.नं.१०३८ को ज.वि. ०-३-२^१/_२ जग्गा सियालाल साह सोनार र रामप्रेम साह सोनारको नाउँमा संयुक्त दर्ता भएको रहेछ। साथै कि.नं. १०३९ को ज.वि ०-१३-० मेरो नाउँ बाँकी रहेको रहेछ भन्ने कुरा सो लिखतहरुको नक्कल मिति २०६३।५।६ गते मालपोत कार्यालय पर्साबाट प्राप्त भएपछि थाहा जानकारी पाएको हुँ। मैले कसैलाई पनि कुनै पनि किसिमको लिखत पास गरेको छैन। प्रतिवादीहरुले आपसमा मिलोमतो गरी नक्कली रुपमा अर्कै स्वास्नी मानिसलाई खडा गरी नचिनेको लेखनदासबाट लेखाई सहीछाप गराई रजिष्ट्रेशन पास गरेका रहेछन। प्रतिवादीहरुले उपरोक्त लोखिएवमोजिम कीर्ते तवरबाट लिखत खडा गरी मिति २०६२।६।१४ मा र.नं. ९७८/ख र मिति २०६२।१२।२१ मा र.नं. ३५६१/ख बाट रजिष्ट्रेशन पास गरे गराएको हुँदा हालैका बकस पत्रको लिखतहरु बदर गरी कि.नं. १०३२ को ज.वि.०-१०-० र ऐ.को कि.नं. १०३८ को ज.वि. ०-३-२^१/_२ का जग्गाको दर्तासमेत बदर गरी पाउँ भनी छुट्टै फिराद दर्ता गरेको छु। साथै प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीहरुलाई झिकाई लिखतमा लागेको ल्याप्चे छापसंग मेरो ल्याप्चे सहीछाप भिडाई विशेषज्ञबाट जाँच गराई हक इन्साफ गरी प्रतिवादीहरुले कीर्ते गरेकोमा निजहरुलाई सजायसमेत गरी पाउँ भन्नेसमेत वेहोराको बादीको फिराद पत्र।

२. वादी दावीमा उल्लेखित दुवै लिखतमा वादी स्वयं आफैले बकस पत्र लेख्न भएको छ र आफ्नो संगोलको छोरा बुहारी बिन्देश्वरी देवी, नाती बिमल प्रसाद यादवको सामुन्नेमा

लेखतमा सहीछाप गरी मालपोत कार्यालय पर्साबाट पास गराई मलाई दिनु भएको हो। यसरी मैले उक्त लेखतमा सहीछाप नै गरेको छैन भन्ने फिराद दावी झुट्टो भएकोले खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत वेहोराको प्रतिवादी सियालाल साह सोनार समेतको प्रतिउत्तर पत्र।

३. फिरादमा उल्लेख गरिएको लिखत हाम्रो जानकारीमा र हाम्रो सामुन्ने भए गरेको छैन। हामीले जानी जानी सहीछाप गरेकोसमेत छैन। के कसो गरी हाम्रो नामसमेत उल्लेख गरी सहीछाप गराएको हो। उल्लेखित लिखत अ.बं.७८ नं.बमोजिम हामीलाई सुनाएका वखत एकिन गरी बयान गर्ने छौं। हामी बाहेकका प्रतिवादीहरुले कसरी लिखत गराएका हुन निजहरुले नै जानुन भन्नेसमेत वेहोराको प्रतिवादी ध्रुवप्रसाद यादव समेतको प्रतिउत्तर पत्र।
४. दिने राजेश्वरी देवी अहिरिन लिने सियालाल साह सोनारसमेत भएको र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४ गतेको र र.नं.३५६१/ख मिति २०६२।१२।२१ गतेको लेखत थान २ को बन्दि खाम, सर्वोच्च अदालत रेखा तथा लि.प.शाखा काठमाडौं च.नं.२८५२ को पत्र सहीतको बन्दि खाम र राष्ट्रिय विधी विज्ञान प्रयोगशाला, खुमल्टारको च.नं.३७२ को पत्र सहीतको बन्दि खाम मिसिल सामेल रहेको।
५. प्रतिवादीहरुले आपसमा मिली लिनु दिनु गरी मिति २०६२।६।१४ मा र.नं.९७८/ख र मिति २०६२।१२।२१ मा र.नं. ३५६१/ख बाट पारित लिखत सद्दे साँचो नभई कीर्ते गरी खडा भएको ठहर्छ। सो ठहर्नाले प्रतिवादीहरुलाई जनही रु.४६,०००।- जरिवाना हुने ठहर्छ भनी शुरु पर्सा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६६।१०।२१ मा भएको फैसला।
६. नमूना ल्याप्चे छाप र विवादित लेखतमा भएको ल्याप्चे छाप मध्ये वाँया महलको ल्याप्चे छाप वादीको भएकोमा विवाद छैन। वि.१ को अर्थात अड्डामा रहेको लेखतको अधिकांश ल्याप्चे छापहरुमा दोहोरो छाप लगाईएको छ। जग्गा खरिद बिक्री गर्दा २ वटा रजिष्ट्रेशन फारम भरिन्छ। सो मध्ये एउटा अड्डामा रहन्छ अर्को खरिदकर्तासँग रहन्छ। यसरी मालपोत कार्यालय पर्साको रजिष्ट्रेशन फारममा दोहोरो छाप लगाएको भन्ने राय आईरहेकोमा हामीसँग भएको रजिष्ट्रेशन झिकाई माग गरी जाँच गराई निष्कर्षमा पुगेपछि मात्र फैसला गर्नु पर्नेमा सोतर्फ कुनै विचार नै नगरी भएको शुरुको फैसला त्रुटिपूर्ण रहेको हुँदा उल्टी गरी पाउँ भन्नेसमेत वेहोराको प्रतिवादी सियालाल साह सोनार समेतको पुनरावेदन पत्र।

७. वादी दावीका लिखतहरु कीर्ते गरी खडा भएको ठहर्‍याई शुरु पर्सा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६६।१०।२१ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक प्रतिवादीहरुको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन भनी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०६८।९।११ मा भएको फैसला।
८. वादीले आफ्नो फिराद दावीमा नक्कली रुपमा अर्कै स्वास्नी मानिसलाई खडा गरी जग्गा पास गरेको भनी उल्लेख गर्नु भएको छ। निजले भने जस्तो नक्कली रुपमा अर्कै स्वास्नी मानिसलाई खडा गरी लिखत पास भएको भए लिखतमा भएका पूरै छापहरु नमिल्नु पर्ने हो। नमूना छाप र लिखतमा भएको छापको बायाँ तर्फको छाप मिल्छ भन्ने विशेषज्ञको राय रहेको छ। सो सम्बन्धमा विशेषज्ञको बकपत्र गराई हामीलाई जिरह गर्ने मौका प्रदान गरेर मात्र प्रमाणमा लिनु पर्नेमा विशेषज्ञको बकपत्र नगराई प्रमाणमा लिएको अवस्था छ। हामी प्रतिवादीसँग उक्त लिखतहरुको सक्कल प्रति सुरक्षित रहेको छ। यस्तो अवस्थामा हामीसँग भएका सक्कल लिखतहरु प्रमाणमा लिई, विशेषज्ञलाई जिरह गर्ने मौका दिई, वास्तविक सत्य तथ्य व्यवहार भएको कुरा पत्ता लगाई इन्साफ हुनुपर्नेमा सो नगरी भएको शुरु पर्सा जिल्ला अदालतको मिति २०६६।१०।२१ को फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६८।९।११ को फैसला मुलुकी ऐन, अ.बं.१८४ (क), अ.बं.१८५ नं., प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २८ र ने.का.प. २०४३, नि.नं.२९०७ बाट प्रतिपादित सिद्धान्त समेतको विपरीत भएको हुँदा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१)(क)(ख) बमोजिम मुद्दा दोहोर्‍याई हेरी न्याय पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी सियालाल साह सोनार समेतको निवेदन पत्र।
९. पुनरावेदन अदालत हेटौँडाले विवादित र.नं.९७८/ख, मिति २०६८।६।१४ को लिखत एवं र.नं.३५६१/ख, मिति २०६२।१२।२१ को लिखतका सम्बन्धमा राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाका विशेषज्ञबाट प्राप्त रायलाई आधार मानी उक्त लिखतहरू कीर्ते ठहर्‍याई गरेको शुरु फैसलालाई सदर गरेको देखिन्छ। तर, लिखतको जाँच गरी राय व्यक्त गर्ने विशेषज्ञलाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५२ बमोजिम बकपत्र गराई प्रमाणमा लिएको देखिएन। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २३(७) बमोजिम राय व्यक्त गर्ने विशेषज्ञलाई बकपत्र गराई मात्र प्रमाण लिनुपर्नेमा सो नगरी व्यक्त रायलाई आधार मानी

भएको पुनरावेदन अदालतको फैसलामा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २३(७), ५२ एवं (ने.का.प.२०५१, नि.नं.४८५६, पृष्ठ ५७) मा प्रकाशित नजीरको त्रुटि देखिँदा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१)(क)(ख) बमोजिम मुद्दा दोहोर्न्याउने निस्सा प्रदान गरिएको छ। शुरु, रेकर्ड र भए प्रमाण मिसिलसमेत झिकाई राय व्यक्त गर्ने विशेषज्ञलाई उपरोक्त दफा २३(७) को प्रयोजनार्थ ५२ बमोजिम वकपत्रसमेत गराई नियमबमोजिम पेश गर्नु भनी यस अदालतबाट मिति २०७०।०४।२२ मा भएको आदेश ।

१०. बि.१ ले संकेत गरिएको र.नं.९७८/ख को लिखतमा दिनेको महलका ल्याप्चे छापहरु हुन। बि.२ ले संकेत गरिएको र.नं.३५६१/ख को लिखतको दिनेको महलका ल्याप्चे छापहरु हुन। नं.१ ले संकेत गरिएका ल्याप्चे छापहरु अदालतको रोहवरमा वादी राजेश्वरी देवी अहिरनीबाट लिएका ल्याप्चे छापहरु हुन। सोही अनुसार परीक्षण प्रतिवेदनको तर्क पत्र पाना तथा परीक्षण प्रतिवेदनको विशेषज्ञको राय पानामा उल्लेख गरिएको जानकारी गराउँदछु। विवरण पत्रको बेहोरा पनि सोही अनुसारको संकेतमा हुनुपर्ने अवगत गराउँदछु। बि.२ ले संकेत गरिएका ल्याप्चे छापहरुका रेखाहरुका बहाव नै नं. १ का ल्याप्चे छापहरुका तुलनामा भिन्न अवस्थामा रहेकोले गर्दा ती बि.२ का ल्याप्चे छापहरुसँग नं. १ को ल्याप्चे छाप भिन्न देखिएको हो। बि.१ को ल्याप्चे छापहरुमा दोहोरो ल्याप्चे छाप लगाईएको अवस्था हो। ती ल्याप्चे छापहरु मध्ये १ वटा ल्याप्चे छापको रेखा गुणहरु प्रष्ट रुपमा नं. १ बायाँ महलको ल्याप्चे छापसँग मिल्ने अवस्थामा पाइएको हो। बि.१ का बाँकी ल्याप्चे छापहरुको दोहोरोका रेखागुणहरुका सबै अवस्थाहरु एकिन गर्न नसकिएको हो। बि.१ ले संकेत गरिएको कागजमा रहेका अधिकांश ल्याप्चे छापहरु दोहोरो भएकोले प्रत्येक रेखा गुणहरुलाई नं. १ सँग तुलना गर्न नसकिएको हो। ती मध्ये बि.१ को १ वटा ल्याप्चे छाप प्रष्ट रुपमा नं. १ सँग मिल्ने अवस्था पाइएको हो। बि.२ को कागजमा भएको ल्याप्चे छापसँग नं. १ को ल्याप्चे छाप नमिल्ने अवस्थामा रहेको पाइएको हो भनी राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाका विशेषज्ञ मुकुल प्रधानले यस अदालतमा गरेको वकपत्र ।

ठहर खण्ड

११. नियमबमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी इजलाससमक्ष पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल संलग्न रहेका कागजातहरुको अध्यायन गरियो।

१२. पुनरावेदक प्रतिवादीको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान अधिवक्ताहरु श्री रामबन्धु शर्मा र श्री रमेशकुमार के.सी.ले प्रतिवादीहरुले वादीको ल्याप्चे सहीछाप कीर्ते गरी लिखत पास गरेको भन्ने कुरा प्रमाणबाट पुष्टि हुन सकेको छैन। बिना प्रमाण कीर्ते गरेको ठहर्‍याई निजहरुलाई सजायसमेत गरेको शुरूको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत हटौडाको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकाले सो फैसला उल्टी हुनु पर्दछ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।
१३. प्रत्यर्थी वादीको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान अधिवक्ता श्री कृष्णमुरारी रौनियारले प्रतिवादीहरुले मेरो पक्षको ल्याप्चे सहीछाप कीर्ते गरी लिखत पास गरेको देखिएको हुँदा निजहरुले कीर्ते गरेको ठहर्‍याई सजायसमेत गरेको शुरूको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत हटौडाको फैसला मिलेको हुँदा सदर हुनु पर्दछ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
१४. उपरोक्तानुसारको बहससमेत सुनी पुनरावेदन अदालत हटौडाबाट भएको फैसला उपर चित्त नबुझाई प्रतिवादीहरुको मुद्दा दोहोर्‍याई पाउँमा निवेदन परी मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्ने निस्सा प्रदान भएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन अदालत हटौडाको फैसला मिलेको छ छैन ? प्रतिवादीहरुको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो होइन ? भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।
१५. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, प्रतिवादीहरुले मेरो नाउँमा दर्ता रहेको जिल्ला पर्सा, बैरिया बिर्ता गा.बि.स. वडा नं.१ कि.नं. १०३० को जग्गा मध्ये उत्तरतर्फबाट ०-१०-० जग्गा मिति २०६२।६।१४ मा र.नं.९७८/ख बाट बकस पत्र पास गरी कित्ता काटसमेत गरी कि.नं.१०३२ को जग्गा सियालाल र रामप्रेम साह सोनारको नाउँमा संयुक्त दर्ता भएको र कि.नं.१०३३ को जग्गा मेरै नाउँमा बाँकी रहेको हरेछ । पछि पुनः लिने ऐ. दिने ऐ. भै कि.नं.१०३३ को जग्गाबाट उत्तरतर्फबाट मिति २०६२।१२।२१ मा र.नं.३५६१/ख बाट बकसपत्र पारित गरी कित्ता काटसमेत गरी कि.नं. १०३८ को जग्गा निजहरु कै नाउँमा संयुक्त दर्ता भएको भन्ने मिति २०६३।५।६ गते मालपोत कार्यालय पर्साबाट नक्कल प्राप्त गरेपछि थाहा जानकारी पाएको हुँ। मैले कसैलाई पनि कुनै पनि किसिमको लिखत पास गरेको छैन। प्रतिवादीहरुले आपसमा मिलोमतो गरी कीर्ते तवरबाट लिखत

खडा गरी उक्त लिखत पास गरे गराएको हुँदा हालैका बक्स पत्रको लिखतहरु बदर गरी जग्गाको दर्तासमेत बदर गरी पाउँ भनी छुट्टै फिराद दर्ता गरेको हुँदा प्रस्तुत मुद्दामा निज प्रतिवादीहरुलाई कीर्ते गरेकोमा सजायसमेत गरी पाउँ भन्ने वादी दावी। हामीले वादीको फिराद दावी बमोजिम कीर्ते गरी लिखत पास गरे गराएको छैन वादीको फिराद दावी झुठा भएकोले खारेज गरी पाउँ भन्ने प्रतिउत्तर जिकर।

१६. प्रतिवादीहरुले आपसमा मिली लिनु दिनु गरी मिति २०६२।६।१४ मा र.नं.९७८/ख र मिति २०६२।१२।२१ मा र.नं. ३५६१/ख बाट पारित लिखत सद्दे साँचो नभई कीर्ते गरी खडा भएको ठहर्छ। सो ठहर्नाले प्रतिवादीहरुलाई जनही रु.४६,०००।- जरिवाना हुन्छ भनी शुरु पर्सा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६६।१०।२१ मा भएको फैसला। सो फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। प्रतिवादीहरुको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन भन्ने पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६८।९।११ को फैसला। सो फैसला उपर मुद्दा दोहोर्न्याई पाउँमा प्रतिवादीहरुको निवेदन परी मुद्दा दोहोर्न्याई हेर्ने निस्सा प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा यस इजलास समक्ष पेश हुन आएको देखियो ।

१७. वादी दावीबमोजिम नक्कली रुपमा अर्कै स्वास्नी मानिसलाई खडा गरी लिखत पास गरेको भए लिखतमा भएका पूरै छापहरु नमिल्नु पर्ने हो। नमूना छाप र लिखतमा भएको छापको बायाँ तर्फको छाप मिल्छ भन्ने विशेषज्ञको राय रहेको छ। हामीसँग उक्त लिखतहरुको सक्कल प्रति सुरक्षित रहेको छ। हामीसँग भएका सक्कल लिखतहरु र विशेषज्ञको सो रायलाई समेत प्रमाणमा लिई वास्तविक सत्य तथ्य पत्ता लगाई इन्साफ गर्नु पर्नेमा सो नगरी कीर्ते ठहर गरी हामीलाई सजायसमेत गरेको शुरुको फैसलालाई सदर हुने ठहर्न्याएको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको फैसला त्रुटिपूर्ण भएको हुँदा उल्टि हुनु पर्दछ भन्ने प्रतिवादी सियालाल साह सोनार समेतको पुनरावेदन जिकिर रहेको देखियो।

१८. विवादित जग्गाको साबिकको जग्गा धनी दर्ता श्रेस्ताको प्रतिलिपी र दर्ता उतार हेर्दा, जिल्ला पर्सा, बैरिया बिर्ता गा.बि.स. वडा नं. १ कि.नं.१०३० को ज.वि.१-६-३^१/_२ जग्गा जग्गाधनी वादी राजेश्वरी देवी अहिरीनको नाउँमा दर्ता रहेको भन्ने देखिन्छ । सो जग्गा निज राजेश्वरी देवी अहिरीनको नाउँमा साबिक श्रेस्ताको जग्गा रहे भएको कुरामा कुनै विवाद रहेको देखिन आउँदैन।

१९. मालपोत कार्यालय पर्साको च.नं. १५२४ मिति २०६३।५।२३ को पत्रसाथ प्राप्त हुन आएको जग्गा धनी दर्ता श्रेस्ताको प्रतिलिपिबाट प्रतिवादीहरु सियालाल र रामप्रेम साह सोनारको संयुक्त नाउँमा दर्ता रहेको जिल्ला पर्सा, बैरिया बिर्ता गा.बि.स.वडा नं.१ को कि.नं. १०३० बाट आएको कि.नं.१०३२ को ज.वि.०-१०-० जग्गा र कि.नं.१०३३ बाट आएको कि.नं.१०३८ को ज.वि.०-३-२^१/_२ जग्गा भन्ने देखिन्छ ।
२०. वादीले फिराद साथ पेश गरेका तथा मालपोत कार्यालय पर्साको च.नं. ४५६१ मिति २०६३।९।१७ को पत्रसाथ प्राप्त हुन आएका मालपोत कार्यालय पर्साबाट पारित भएका र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४, र र.नं.३५६१/ख मिति २०६२।१२।२१ का लिखतहरुको प्रतिलिपि हेर्दा, जिल्ला पर्सा, बैरिया बिर्ता गा.बि.स.वडा नं. १ को कि.नं. १०३० को १-६-२^१/_२ जग्गाको उत्तर तर्फबाट कि.नं.१०३२ को ०-१०-० जग्गा राजेश्वरी देवीले सियालाल साह सोनार र रामप्रेम साह सोनारलाई हालैको बकस पत्र गरी दिएको र कि.नं.१०३३ को ०-१६-२^१/_२ जग्गा बाँकी रहेको भन्ने र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४ को लिखतबाट र कि.नं.१०३३ को ०-१६-२^१/_२ जग्गाको उत्तर तर्फबाट कि.नं. १०३८ को ०-३-२^१/_२ जग्गा राजेश्वरी देवीले सियालाल साह सोनार र रामप्रेम साह सोनारलाई नै हालैको बकस पत्र गरी दिएको र कि.नं.१०३९ को ०-१३-० जग्गा बाँकी रहेको भन्ने र.नं.३५६१/ख मिति २०६२।१२।२१ को लिखतबाट देखिन्छ ।
२१. उक्त दुवै लिखत कीर्ते हुन। मैले कुनै लिखत गरी दिएको छैन। कीर्ते गरी लिखत गरे गराएको हुँदा उक्त लिखत कीर्ते घोषित गरी पाउँ भन्ने वादी राजेश्वरी देवीको मुख्य दावी रहेको हुँदा सो लिखतहरु सद्दे वा कीर्ते कस्ता प्रकृतिका हुन भनी एकिकन गर्नु पर्ने देखिन आयो। मालपोत कार्यालय पर्साबाट पारित भएका उक्त विवादित लिखतहरुमा परेका सहीछाप वादी जग्गाधनी राजेश्वरी देवी अहिरीनले गरी दिएको हो होइन भन्ने सन्दर्भमा शुरु जिल्ला अदालतबाट उक्त दुवै लिखतहरुमा भएका ल्याप्चे सहीछाप वादीको हो होइन भनी वादीको नमूना ल्याप्चे सहीछाप र उक्त दुवै लिखतहरु जाँच गरी रिपोर्ट पठाई दिनु भनी राष्ट्रिय बिधी विज्ञान प्रयोगशालामा जाँच गर्न पठाएको देखिन्छ ।

२२. राष्ट्रिय विधी विज्ञान प्रयोगशालाको च.नं.३४२ मिति २०६६।५।३१ को पत्रसाथ प्राप्त हुन आएको विशेषज्ञको परीक्षण प्रतिवेदन हेर्दा, बि.१ ले संकेत गरिएको र.नं.९७८/ख को लिखतको दिनेको महलका ल्याप्चे छापहरू, बि.२ ले संकेत गरिएको र.नं.३५६१/ख को लिखतको दिनेको महलका ल्याप्चे छापहरू र नं.१ ले संकेत गरिएका ल्याप्चे छापहरू अदालतको रोहवरमा वादी राजेश्वरी देवी अहिरनीबाट लिएका ल्याप्चे छापहरू हुन भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ। बि.२ ले संकेत गरिएका ल्याप्चे छापहरूका रेखागुणहरू नं. १ को ल्याप्चे छापसंग मिल्दैन। बि.१ का अधिकांश ल्याप्चे छापहरूमा दोहोरो प्रकृतिका ल्याप्चे छाप लगाईका छन। ती मध्ये अधिकांशमा देखिएका प्रष्ट रेखागुणहरू नं.१ को दायाँ तथा बायाँ ल्याप्चेसंग नमिल्ने अवस्थामा छन। बि.१ कार्यालयमा भएको बायाँ महलको ल्याप्चे छापसंग नं. १ बायाँ महलको ल्याप्चे छाप मिल्दछ भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। उक्त परीक्षण प्रतिवेदनलाई पुष्टिहुने गरी उल्लेखित लिखतहरूको परीक्षण गर्ने राष्ट्रिय विधी विज्ञान प्रयोगशालाका विशेषज्ञ मुकुल प्रधानले यस अदालतमा आई बकपत्र गरेकोसमेत देखियो।
२३. उल्लिखित परीक्षण प्रतिवेदन र लिखतहरूको परीक्षण गर्ने विशेषज्ञको बकपत्रसमेत बाट र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४ को लिखतमा लागेको अधिकांश सहीछापसँग वादी राजेश्वरी देवी अहिरीनको सहीछाप मिले भिडेको नदेखिने र र.नं.३५६१/ख मिति २०६२।१२।२१ को लिखतमा लागेको सहीछापसमेत वादी राजेश्वरी देवी अहिरीनको सहीछापसंग मिले भिडेको भन्ने देखिएन आउन भन्ने विशेषज्ञको रायलाई अन्यथा भन्न मिलेन। विवादित लिखतहरू हुँदाको अवस्थामा वादी राजेश्वरी देवी ७४ वर्षकी बृद्ध महिला रहेको भन्ने देखिएको र उक्त दुवै लिखतमा लागेका सहीछापहरू निज वादी राजेश्वरी देवीले गरी दिएका सहीछाप हुन भन्ने कुरा पूर्ण रूपले मिल्न भिड्न नआएपछि सो लिखतहरू सदे हुन भनी कानूनी मान्यता प्राप्त गर्न सक्ने अवस्था देखिन आउँदैन।
२४. साविक मुलुकी ऐन, कीर्ते कागजको महलको १ नं. मा "हस्ताक्षर वा औलाको ल्याप्चे सही निशाना र छाप इत्यादि झुट्टा बनाई गरी वा.....इत्यादि काम गरेकोबाट अर्काको जीउ धन वा हक जाने नोक्सान हुने वा सो केही नभएपनि झुट्टा काम गर्ने मानिस आफैलाई वा अरु कसैलाई फाईदा प्रमाण हुने गरी काम गरेको रहेछ भने त्यस्ता झुट्टा कागजबाट काम गरी

भइसकेको हवस् वा नहवस् कीर्ते गरेको ठहर्छ।....." भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ।

२५. प्रत्यर्थी वादी राजेश्वरी देवी ७४ वर्ष उमेरकी बृद्ध महिला रहेको भन्ने देखिएको अवस्थामा निज बृद्ध महिलाले पुनरावेदक प्रतिवादीहरू सियालाल साह सोनार र रामप्रेम साह सोनारलाई हालैको बकस पत्र गरी दिएका भनिएका र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४ र र.नं.३५६१/ख मिति २०६२।१२।२१ का लिखतहरू उल्लिखित प्रमाणहरूबाट सद्दे व्यवहारबाट भए गरेका हुन भनी पुष्टि हुन सकेको देखिन आउँदैन। बस्तुतः उक्त प्रमाण र कानूनी व्यवस्थासमेत बाट पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले आपसमा मिलेमतो गरी पारित गरेका उक्त लिखतहरू सद्दे साँचो नभई कीर्ते गरी खडा गरेको ठहर्न्याई निजहरूलाई जनही रु.४६,०००।—जरिवानासमेत गर्ने गरी शुरु जिल्ला अदालतले गरेको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको फैसला मनासिव नै देखिन आएको अवस्थामा यस अदालतबाट निस्सा प्रदान गर्न लिएका आधार कारणहरूसंग सहमत हुन सकिएन।

२६. तसर्थः उपरोक्त आधार र कारणहरू समेतबाट प्रतिवादीहरूले एक आपसमा मिलेमतो गरी र.नं.९७८/ख मिति २०६२।६।१४ र र.नं. ३५६१/ख मिति २०६२।१२।२१ मा पारित गरेको लिखतहरू सद्दे साँचो नभई कीर्ते गरी खडा गरेको ठहर्न्याई निज प्रतिवादीहरूलाई जनही रु.४६,०००।—जरिवानासमेत गर्ने गरी शुरु पर्सा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६६।१०।२१ मा भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर्न्याएको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६८।९।११ को फैसला मनासिव नै देखिएकोले सदर हुने ठहर्छ। प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत (उपसचिव) : नारदप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर टाईप गर्ने: देवीमाया खतिवडा

इति सम्बत् २०७६ साल कार्तिक २६ गते रोज ३ शुभम्-----